

Les medalles publicitàries de Gaspar Quintana i de Moratona Genís i Bureau. La comparació de dos models per a l'Exposició Universal de 1888

ROSSEND CASANOVA*

Iniciades amb la *Great Exhibiton* de Londres l'any 1851, les exposicions universals proliferaren al llarg de la segona meitat del segle XIX i es consolidaren durant el XX, organitzant-se sistemàticament després de la Segona Guerra Mundial. Actualment aquest tipus de certamen es continua celebrant i, com aleshores, el país amfitrió presenta els seus avenços en diferents camps. L'ocasió és una gran oportunitat per mostrar al món les seves capacitats organitzatives i el seu potencial creatiu. Una ocasió que no deixa d'aprofitar-se per fer publicitat encoberta, on el país amfitrió però també els participants presenten (i promocionen) la seva realitat més interessant, sigui quin sigui el tipus de coneixement.

Relacionat amb els certàmens del segle XIX, presentem dues empreses que participaren a l'Exposició Universal de Barcelona de 1888 i durant la qual editaren les seves respectives medalles de record, amb un marcat caràcter publicitari. Perquè en aquella mostra, la primera que se celebrava a la península, Barcelona es convertí en aparador de les millores tècniques, científiques i artístiques locals. Una oportunitat, per tant, per donar a conèixer la realitat del país i mostrar l'avenç del comerç i la indústria catalana.

* Doctor en història de l'art. Conservador del Museu de les Arts Decoratives de Barcelona.

LA MEDALLA DE GASPAR QUINTANA

Coneixem una medalla editada aquell 1888 per l'empresari barceloní Gaspar Quintana, dedicat a la venda i instal·lació d'equipaments fabricats amb ferro, com és el cas de les calderes o les cuines econòmiques. Establert al carrer de Sant Pau, número 46, sabem que instal·là la gran cuina econòmica del Castell dels Tres Dragons, el popular edifici de l'arquitecte Lluís Domènech i Montaner que serví de cafè-restaurant per al gran certamen i que, posteriorment i durant anys, ha acollit el Museu de Zoologia de la ciutat.¹

La cuina era instal·lada a la part posterior, al costat que toca al passeig de Picasso i que actualment funciona com a recepció del museu. La cuina econòmica mesurava 7,55 metres de llarg i era utilitzable pels dos costats, amb set forns, un dipòsit central amb aigua calenta i contínua per al bany maria i un voluminós escalfador de plats per servir el menjar calent.

Quintana també realitzà diversos treballs de ferro per a aquest edifici i va aportar peces d'aquest material per a la urbanització de l'hemicicle del Palau de la Indústria, l'edifici central de la mostra. Com a proveïdor de l'Exposició, sol·licità sense èxit figurar com a expositor.² A més, clausurada la mostra, desmuntà les cuines econòmiques instal·lades al restaurant de la Secció Marítima.³

Gaspar Quintana encarregà una medalla que recordés la participació de la seva empresa a l'Exposició i que alhora servís de publicitat.⁴ La peça és de llautó, disseny de C. Piquer, i a l'anvers s'hi pot llegir RECUERDO DE LA EXPOSICION UNIVERSAL BARCELONA 1888 voltant l'edifici central del certamen i sobre el qual hi consta PALACIO DE LA INDUSTRIA. Al seu davant hi ha representat l'hemicicle enjardinat on, com hem dit, treballà. Al costat dret hi ha la signatura E - P.

El revers informa de l'impulsor de la peça, amb el text TALLERES DE CONSTRUCCION DE GASPAR QUINTANA HIJO i indica l'adreça DESPACHO S. PABLO 46. Al centre hi ha l'escut de la ciutat de Barcelona i a la part inferior dreta la signatura PIQUER G^o del gravador. La medalla, de 4,3 cm de diàmetre, pesa 20 grams i té un atractiu acabat gràcies al seu mínim relleu i a la lluentor del metall.

S'ha de fer notar que en aquella època el mateix Piquer havia realitzat altres medalles en què hi trobem un escut de la ciutat força semblant, signat per Jacint Morató, i la representació del Palau de la Indústria, per Francesc Barba.

1. R. CASANOVA MANDRI, *El Castell dels Tres Dragons*, Barcelona, Museu de Ciències Naturals de Barcelona, Institut Municipal del Paisatge Urbà i la Qualitat de Vida. 2009.

2. Aquesta pretensió li fou denegada per la Comissió Executiva de l'Exposició el 9 de maig de 1888. Arxiu Municipal Administratiu de Barcelona. Expedient Exposició 1888. Ref. 13/92/15 núm. 73.

3. Les cuines eren propietat del restaurador Andreu Perelló. Arxiu Municipal Administratiu de Barcelona. Expedient Exposició 1888. Ref. 13/92/20 núm. 1.

4. Aquesta peça apareix recollida al catàleg *La medalla modernista*, Barcelona, Museu Nacional d'Art de Catalunya, 2001, p. 116.

LA MEDALLA DE MORATONA GENÍS I BUREAU

La segona medalla que comentarem és la que encarregà l'empresa Moratona Genís i Bureau, establerta a la ciutat i també participant a l'Exposició Universal. Aquesta empresa era formada per diferents socis i sabem que el 1881 el seu fundador, Moratona, importava peces i maquinària des de Carcassona, a França.

A l'Exposició del 1888 participà com expositor a la Galeria de Màquines on hi presentà, entre d'altres, bombes extractores per a desaignes que aconseguiren un important èxit, atès que les mostrà en funcionament bombejant vuit mil litres d'aigua per minut que podien extreure des de vint metres de profunditat.⁵

Cal afegir que aquesta empresa participà amb màquines i instruments de viticultura en el Concurs Vitícola que se celebrà l'any 1890 a Badalona. I que es presentà a la Fira Concurs Agrícola de l'any 1898 en la què va aconseguir una segona medalla en maquinària i artefactes de labor. Segons consta, es concedí a «los señores Moratona, Genís i Compañía de Barcelona por sus trituradoras, cortadoras, aventadoras y desgranadoras».⁶ No deixa de ser anecdòtic que en aquell mateix concurs guanyaren una medalla igual los «señores viuda e hijos de Gaspar Quintana de Barcelona por sus artefactos de labor».

L'empresa seguí en actiu força anys i canvià de socis en diferents ocasions, fins a convertir-se en Moratona y Cía. als anys vint, sempre establerta al carrer Princesa, comercialitzant calderes i equipaments industrials.

Retornant a la medalla del 1888, al seu anvers s'hi pot llegir EXPOSICIÓN UNIVERSAL BARCELONA 1888 envoltant un escut de la ciutat resolt amb uns patrons més propis de principis del segle XIX. Al revers hi consta la inscripció MORATONA GENIS Y BUREAU BARCELONA que encercla l'activitat industrial i l'adreça, MAQUINARIA PRINCESA 53. Feta de bronze, mesura 3,3 cm de diàmetre, pesa 20 grams i no està signada.

DOS MODELS DE PUBLICITAT

Aquestes dues peces ens serveixen, avui, per poder comparar dos models pensats en un mateix moment i destinats a un mateix públic, tot i que, intencionadament, estan resoltes de manera ben diferent.⁷

La medalla de Gaspar Quintana presenta, tant a l'anvers com al revers, la signatura del seu autor, fet que la dota d'un valor afegit, atès que en tota peça no és

5. *La Vanguardia*. 15 juliol 1888, p. 3.

6. *La Vanguardia*. 25 juliol 1898, p. 3.

7. Aquestes dues medalles van ser recollides a: M. CRUSAFONT i SABATER, *Medalles commemoratives dels Països Catalans i de la Corona Catalano-Aragonesa (S. XV-XX)*, Societat Catalana d'Estudis Numismàtics. Barcelona, 2006, p. 458 i 459.

només important qui la dissenya sinó també qui ho fa constar. Contràriament, la de Moratona Genís i Bureau no presenta cap signatura i, a més, és de menor grandària. Aquest fet, que podria semblar poc significatiu, no ho és tant. Hem de pensar que aquest tipus de peça es donava com a obsequi, i a major volum hom podria entendre que major era la importància que l'empresari volia donar al seu regal.

Hem d'afegir que, si bé la de Moratona Genís i Bureau és de bronze, el llautó de la de Gaspar Quintana fa que visualment sigui molt més atractiva i cridi l'atenció, qualitats bàsiques per a un producte/obsequi que basa en aquest efecte del material part del seu reclam. Una és de bronze, i ho sembla, l'altra és de llautó, però sembla platejada.

A més, la de Gaspar Quintana és de major categoria, presenta un acurat treball en la tipografia (les lletres són perfectament llegibles) i té una representació rigorosa de l'edifici del Palau de la Indústria i de l'escut de la ciutat. Aquest últim és més modern, estilísticament parlant per aquella època, que la peça de Moratona Genís i Bureau, que té uns volums evocadors d'un barroc ja caducat. A més, la de Gaspar Quintana té un acabat millor i la seva execució i qualitat de fabricació és superior.

Dos exemples, per tant, que il·lustren com dues empreses de la Barcelona de finals del segle XIX apostaren per la medalla com a objecte de comunicació dels seus productes respectius, seguint dues propostes diferents en estil i edició.

VISTA GENERAL DEL RESTAURANT DEL PARK

El Cafè-Restaurant de l'Exposició Universal de 1888, segons un gravat publicat a La Il·lustració Catalana (15.08.1888).

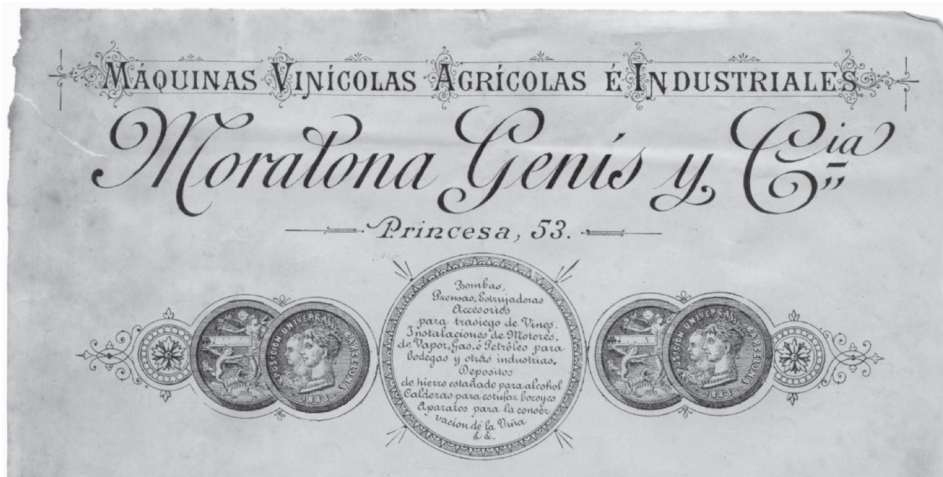
TALLERES DE CONSTRUCCION DE GASPAR QUINTANA HIJO. Piquer G°. Barcelona, 1888. Llautó, Ø = 44 mm Col·lecció Rossend Casanova, Barcelona.

Gaspar Quintana Hijo

Signatura de Gaspar Quintana fill, de 1888. Col·lecció Rossend Casanova, Barcelona.

Sense signar. MORATONA GENIS Y BUREAU BARCELONA. Barcelona, 1888. Bronze, Ø = 33 mm Col·lecció Rossend Casanova, Barcelona.

*Factura de Moratona, Genís y Cia. Barcelona, 1894.
Col·lecció Rossend Casanova, Barcelona.*